

MÜLTECİ ÇOCUKLARIN TÜRKÇE ÖĞRENME DURUMLARI ÜZERİNE AİLELERİNİN GÖRÜŞLERİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Kadir ŞAHİN¹, Gürkan MORALI², Ali GÖÇER³

1 Türkçe Öğretmeni, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi, Kayseri/Türkiye, sahinmmkadir@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8408-3525.

2 Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kayseri/Türkiye, gurkanmorali@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8539-7507.

3 Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kayseri/Türkiye, gocer@erciyes.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6880-2611.

Geliş Tarihi: 26.06.2021 Kabul Tarihi: 26.10.2021 DOI: 10.37669/milliegitim.957803

Öz: Bu araştırmanın amacı, çocukları Türkçe öğrenen mülteci ailelerin bu duruma yönelik görüşlerini ortaya koymaktır. Nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde olgubilim deseninde gerçekleştirilen çalışmada, katılımcı olarak Kayseri’de yaşayan ve çocukları Türkçe öğrenen 8 mülteci aile yer almaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada geçerli veriler elde edebilmek adına görüşmelerde tercüman yardımı alınmıştır. Elde edilen veriler tematik analiz yoluyla incelenmiştir. Analiz sonucunda veriler 36 kod 7 tema altında sınıflandırılmıştır. Mülteci çocukların Türkçe öğrenme ile birlikte sosyal ilişkilerini geliştirdiği, gündelik işlerini daha rahat yürütebildiği, evde ve sosyal çevrede Türkçe kullanma eğilimi gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların Türkçe öğrenme durumlarının aileler için eğitim, istihdam, meslek, geleceğe olan güven vb. konularda önem arz ettiği ve Türkçe öğrenmenin yeni kültürel zenginlikler de kattığı tespit edilmiştir. Çalışma sonunda çocukları Türkçe öğrenen mülteci ailelerin, çocuklarının Türkçe öğrenmesine yönelik görüşlerinin olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, Türkçe öğrenimine yönelik görüşler, mülteci aileler, mülteci çocuklar, görüşme

PARENTS' VIEWS ON THE TURKISH LEARNING OF REFUGEE CHILDREN

Abstract:

The aim of this research is to reveal the views of refugee families whose children learn Turkish about this situation. In the research, which was carried out in the phenomenological design within the framework of the qualitative research approach, there are 8 refugee families living in Kayseri and their children learning Turkish as participants. The interview form developed by the researchers was used as a data collection tool. In order to obtain valid data in the research, the assistance of an interpreter was taken during the interviews. The obtained data was analyzed through thematic analysis. As a result of the analysis, the data was classified under 36 codes and 7 themes. It has been determined that refugee children develop their social relations by learning Turkish, they can carry out their daily work more easily, and they tend to use Turkish at home and in the social environment. In addition, it has been deduced that the language learning process contributes to education, employment, profession confidence etc. This process also helps scaffolding the new cultural wealth. At the end of the study it was concluded that the views of refugee families whose children learn Turkish are positive towards the process.

Keywords: Teaching Turkish, views on learning Turkish, refugee families, refugee children, interview

Giriş

Göç, insanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar her sürecinde yaşanan bir olgudur (Özkan, 2019; Bakioğlu, Artar ve İzmir, 2018; Aktan ve Bilen, 2020; Çakran ve Eren, 2017). İnsanlar savaş, baskı, şiddet, geçim sıkıntısı, daha iyi imkânlarla ulaşma gibi farklı sebeplerden dolayı kendi ülkelerinden başka ülkelere göç etmek ve o ülkelerde göçmen, sığınmacı veya mülteci¹ gibi farklı statülerde yaşamak zorunda kalmıştır. Son dönemde de yoğun şekilde göç alan ve çok sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülkelerden biri Türkiye'dir. Özellikle Suriye'de yaşanan iç savaş, Türkiye'yi milyonlarca Suriyeli mülteciye kapılarını açmak zorunda bırakmış ve ülke içerisindeki mülteci sayısı anormal bir artış göstermiştir. Bunun üzerine Türkiye'de 11 Nisan 2014 tarihinde ilk sığınma kanunu olan "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" yü-

1 Çalışma dâhilinde mülteci kavramı "eziyet, çatışma, saldırı veya toplum huzurunu ciddi şekilde bozan diğer durumlarda, geldikleri ülkelerin dışında bulunan ve bunun sonucu olarak da uluslararası koruma talebinde bulunan ve geri dönmeleri tehlikeli olan insanlar için kullanılmıştır" (McConnell, 2016, sayfa belirtilmemiş).

rürlüğe konulmuştur. 1 Eylül 2016 tarihinde ise süreci beraber yürüttüğü Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü ile işbirliğini güçlendirmek adına “Ev Sahibi Ülke Anlaşması” imzalanmıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından paylaşılan güncel verilere göre 07.10.2021 itibarıyla Türkiye’de 3.718.332 milyon Suriyeli ikamet etmektedir (bk. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>). Bu nüfus içinde çocukların büyük bir paya sahip olduğu, çocukların Türk okullarında eğitim aldığı ve Türkçe öğrendiği bilgisi yer almaktadır.

Yeni bir kitle olarak sayılabilecek yoğunluğa sahip mülteci çocukların, Türkiye’deki sosyal hayata uyum sağlamaları bakımından eğitim görmeleri, anlaşmayı sağlayacak düzeyde Türkçeyi öğrenmeleri büyük önem arz etmektedir. Aksi hâlde *“bireyin bulunduğu toplumda kendisini ifade etmesinin, diğer bireyler ile iletişim ve etkileşim kurmasının temel aracının dil olduğu düşünüldüğünde dil farklılığının hem sığınmacılar hem de ülke vatandaşları açısından birçok sorunu da beraberinde getirdiği görülmektedir.”* (Mercan Uzun ve Bütün, 2016, s. 75). Bu sorunlar, özellikle Suriyeli çocuklar açısından fiziksel ve psikolojik gelişimlerinin olumsuz etkilenmesi, dışlanma, yaşlarına uygun olmayan işlerde çalıştırılma, eğitimden mahrum kalma, sağlıksız ve riskli ortamlarda bulunma, topluma ve kültüre uyum sağlayamama, niteliksiz iş gücüne dönüşme şeklinde özetlenebilir (Harunoğulları, 2016). Yapılan araştırmalar, bu sorunlar içerisinde dışlanma durumunun oldukça sık yaşandığını göstermektedir (Uzun ve Bütün, 2016; McBrien, 2011; Çelik ve İçduygu, 2019; Entzinger ve Biezeveld, 2003). Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu çocuklara topluma uyum sağlamaları, psikososyal açıdan olumsuzluk yaşamamaları adına gerek Millî Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında gerekse Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PİKTES) projesi kapsamında açılan okullar bünyesinde eğitim vermeye başlamıştır.

“Mülteci öğrenciler, hem ait oldukları topraklardan ayrılma deneyimi hem de buna bağlı olarak travma yaşadıklarından ve şu anda yeni bir çevreye uyum sağlamaya çalışırken yeni bir dil edinimi ile de yüzleştiklerinden dolayı oldukça hassas ve özel bir durumdadırlar” (Hamilton ve Moore, 2019, s. 1). Bu sebeple hayatlarını şu an -kendi ülkelerine dönecekleri veya dönmeyecekleri tartışılmaksızın- Türkiye’de idame ettiren çocukların Türkçeyi öğrenmeleri önemli bir aşamadır. Çünkü dil öğreniminin hem iletişim becerilerini hem de sosyal ilişkileri geliştirdiği bilinmektedir (Norton, 2013; Symons ve Ponzio 2019; Özger ve Akansel, 2019). Bu mülteci çocuklar, Türkçe sayesinde Türk insanı ile iletişim kurabilecek, gündelik işlerini daha rahat yürütebilecek, meslek ve eğitim imkânını artırırken ayrıca ailelerine de yardımcı olabileceklerdir. Yaşadıkları olumsuzluklar sebebiyle psikolojik ve davranışsal açıdan iyi olmadıkları düşünülen bu çocuklar (Montgomery, 1998; Aber ve Şirin, 2018; Oppedar, Özer ve Şirin, 2017; Özdemir ve Budak, 2017; Özer, Oppedar, Şirin ve Ergün, 2017), bu imkânlara Türkçe öğrenerek hızlıca ulaşırlar.

Mülteciler için dil öğrenmek temel bir ihtiyaçtır (Gözübüyük Tamer, 2020). Bu ihtiyaç, günlük hayattan eğitime kadar her alanda söz konusudur. Göçmen aileler, çocuklarının dil yeterliliğini akademik başarılarının önemli bir unsuru olarak görürler

(Mirici, Galleano ve Torres, 2013). Çünkü dil bilgi edinebilmenin en önemli araçlarından biridir. “Dilsel olarak çocukların çeşitli okullarda akademik olarak ilerlemeleri ve gelecekte iş bulmaları için sosyal olarak baskın dilde beceriler geliştirmenin gerekli olduğu yadsınmaz” (Kim, 2011, s. 16). En basit anlamda zorunlu yaşam alanı içinde çocuğun baskın olan dili bilmeden alışveriş yapması, diğer insanlarla anlaşması, hastane, postane gibi kamusal alanlarda işlerini halletmesi ve bir iş yerinde çalışması kolay olmamaktadır. Worthy ve Rodríguez-Galindo’nun (2006) çalışmasında yer alan göçmen 16 Latin ebeveynin tümü, baskın olan dili öğrenmenin sosyal ve ekonomik ilerlemenin anahtarı olduğunu düşünmektedir. Tüm bunlar, dil yeterlilik durumlarına göre mülteci çocukların gelecekteki konumlarını da etkileme potansiyeline sahiptir. Çünkü yaşamlarındaki tüm alanlar, dil ile yakından ilişkilidir. Bu yüzden göçmen aileler, sosyal olarak baskın dildeki becerilerin, çocuklarının yeni ülkedeki akademik başarıları ve kariyerleri için çok önemli olduğunun farkındadır (Şarkısı, 2019).

Mülteci çocukların ve ailelerin Türkiye’deki hayata uyum sağlamalarını kolaylaştıracak olan da dil öğrenimidir (Temiz, 2020). Bu yüzden mültecilerin Türkçe öğrenimine yönelik görüşlerinin ne olduğu, araştırılması gereken durumlardan biridir. Öncelikle mültecilerin Türkçe öğrenmeleri için farklı uygulamaların hayata geçirildiği bilinmektedir. Mültecilere yönelik “Suriyeli Misafir Öğrencilere Türkçe Öğretimi Projesi” yoluyla Türkçe kursları düzenlenmiş (Büyükikiz ve Çangal, 2016), PİKTES projesi kapsamında öğrencilere ve ailelere Türkçe dil eğitimleri sunulmuş, geçici eğitim merkezlerinde (Doğan ve Ateş, 2018), halk eğitim merkezlerinde (Pilancı, Çalışır Zenci, Saltık ve Yaşar, 2020), belediyeler, sivil toplum örgütleri ve Kızılay tarafından hayata geçirilen toplum merkezlerinde (Duğan ve Gürbüz, 2018) Türkçe dersleri verilmiştir. Bu bakımdan mültecilere Türkçe öğrenmeleri adına farklı seçenekler sunulduğu görülmüştür. Mültecilerin Türkçeye yönelik tutumlarının olumlu olduğu (Akkaya, 2013) ve Türkçeyi günlük hayattaki ihtiyaçları karşılamada kullandıkları (Ünal, Taşkaya ve Ersoy, 2018) tespit edilmiştir. Mültecilerin Türkçe dil problemlerinin olduğu da ortaya çıkmıştır. Okula devam eden mülteci çocukların bile dil problemi yaşadıkları görülmüştür (Biçer ve Özaltun, 2020; Dinler ve Hacıfazlıoğlu, 2020; Sarier, 2020; Agcadağ Çelik, 2019; Cırt Karaağaç ve Güvenç, 2019; Güven ve İşleyen, 2018; Kardeş ve Akman, 2018; Kiremit, Akpınar ve Tüfekci Akcan, 2018; Erdem, 2017). Mülteci çocukların aileleri de onların dil öğreniminde önemli bir bileşendir. Yapılan çalışmalarda bazı ailelerin çocuklarının Türkçe öğrenmelerine mesafeli yaklaştıkları (Boylu ve Işık, 2019) ve ailelerin iş birliği sağlama konusunda problem yaşadıkları görülmüştür (Moralı, 2018).

Literatürdeki birçok çalışmanın ya mülteci çocuklar/öğrenciler ya öğretmenler ya da yöneticilerle gerçekleştirildiği görülmüştür (Biçer ve Özaltun, 2020; Dinler ve Hacıfazlıoğlu, 2020; Pilancı, Çalışır Zenci, Saltık ve Yaşar, 2020; Boylu ve Işık, 2019; Güven ve İşleyen, 2018; Moralı, 2018; Erdem, 2017). Ancak literatürde mülteci ailelerin perspektifinden çocuklarının Türkçe öğrenmelerine ilişkin görüşlerini ortaya koyan çalış-

maların azlığından dolayı bir boşluk olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma yoluyla çocukları Türkçe öğrenen mülteci ailelerin bu duruma yönelik görüşlerinin keşfedilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada “Mülteci aileler için çocuklarının Türkçe öğrenmesi neler ifade etmektedir?” temel sorusuna cevap aranmıştır. Bu çalışmanın, mülteci ailelerin perspektifinden çocuklarının Türkçe öğrenmelerini ele alması ve mülteci çocukların Türkçe öğrenmelerinin değerlendirilmesinde tamamlayıcı bir unsur olan ailelerinin görüşlerini yansıtmaları bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma bağlamında mülteci ailelerin çocuklarının Türkçe öğrenimine yönelik görüşlerinin ortaya konulmasının amaçlandığı bir olgubilim (fenomenoloji) araştırmasıdır. Creswell’e (2020) göre olgubilim çalışmasının amacı, bir fenomenle ilgili bireysel deneyimleri, evrensel nitelikteki bir açıklama seviyesine getirebilmektir. Bu çalışmada mülteci ailelerin çocuklarının Türkçe öğrenme durumlarına yönelik görüşleri, araştırmaya konu olan fenomene ilişkin ailelerin deneyimlerini yansıtmaktadır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları, Kayseri’de yaşamakta olan 8 mülteci aile içerisinde yer alan 13 ebeveyn (8 anne ve 5 baba) oluşmaktadır. K3, K4 ve K8 kodlu katılımcı ebeveynlerden sadece anneler görüşmeye katılmıştır. Katılımcıların yaşları 23 ile 71, Türkiye’de bulunma süreleri ise 4 ile 10 yıl arasında değişkenlik göstermektedir. Katılımcıların belirlenmesinde maksimum çeşitlilik örneklemesine göre hareket edilmiş; cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey ve Türkiye’de bulunma süreleri açısından farklı özelliklere sahip ailelerdeki ebeveynlere ulaşılmıştır. Tablo 1’de katılımcılara ait demografik bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik bilgiler

Katılımcılar	Yaş		Meslek		Türkiye’de Bulunma Süreleri
	Baba	Anne	Baba	Anne	
K1	30	23	İşçi (Suriye’de çiftçi ve esnaf)	Ev hanımı	10
K2	35	28	İşçi	Ev hanımı	10
K3	-	30	-	Ev hanımı	7
K4	-	40	-	Ev hanımı	4
K5	47	42	Kaynakçı (Suriye’de makine bakım ustası)	Ev hanımı	9
K6	38	35	İnşaat (Suriye’de polis)	Ev Hanımı (Suriye’de İngilizce öğretmeni)	9
K7	71	62	Emekli (Suriye’de polis)	Ev hanımı	9
K8	-	39	-	Ev hanımı	4

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, mülteci ailelerle gerçekleştirilen görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Bu görüşmelerde araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu geliştirilirken uzman görüşleri de alınmıştır. Uzmanlar Türkçe eğitimi alanında doktora yapan iki Türkçe öğretmeninden oluşmaktadır. Uzmanlar görüşme sorularını incelemiş, soruların içeriğini araştırmanın kapsamına uygun bulmuş ve ailelerin formda soruları anlamakta zorlanacakları yerlerde sondalar verilmesi konusunda görüş belirtmişlerdir.

Görüşmeler için ilk önce aileler ziyaret edilmiştir. Araştırmaya gönüllü katılım sağlayacak ailelerle görüşme tarihleri belirlenmiştir. Zengin bir veri seti oluşturabilmek amacıyla anne ve babanın aynı anda evde olduğu tarih ve saatin belirlenmesine özen gösterilmiştir. Buna rağmen 3 çocuğun babasının evde olmaması sebebiyle toplamda 13 ebeveyn katılımcı olarak araştırmada yer alabilmiştir. Ardından görüşmeler belirlenen tarihlerde katılımcıların evlerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin her birinde tercüman kullanılmıştır. Tercüman araştırmacının sorularını Türkçeden Arapçaya, katılımcıların cevaplarını ise Arapçadan Türkçeye sözlü tercüme etmiştir. Her bir ebeveynle ortalama 1 saat görüşme yapılmış, ipucu ve sondaj soruları yardımıyla derinlemesine bilgi alınmış, sorulara verilen cevapların yeterli seviyede olduğu kanısı oluştuğunda diğer soruya geçilmiştir.

Katılımcılar verilerin kayıt altına alınması için araştırmacılara ses kaydı onayı vermiştir. Elde edilen verileri araştırmada kullanabilmek için katılımcılardan verilerin bilimsel çalışmalarda kullanılmasına yönelik izinleri de alınmıştır. Katılımcılara kimliklerinin hiçbir şekilde açığa çıkmayacağı beyan edilerek görüşlerini içtenlikle belirtmeleri sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Verileri analiz edebilmek için ilk olarak görüşmeler sırasında alınan Türkçe-Arapça ses kayıtlarının, Türkçe kısımları araştırmacılar tarafından yazıya aktarılmıştır. Böylece her bir katılımcıya ait bir yazılı veri kaydı oluşturulmuştur. Ardından ses kayıtları tekrar dinlenmiş ve yazılı veri kayıtlarıyla karşılaştırılarak herhangi bir veri kaybının veya hatalı bir aktarımının olup olmadığı kontrol edilmiştir. Kontrol aşamasından sonra araştırmacılar için analiz edilecek toplam 16 sayfalık yazılı veri ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar her bir yazılı formdaki, mülteci çocukların Türkçe öğrenme durumlarına yönelik ailelerinin görüşlerini deşifre edebilmek amacıyla tematik analiz gerçekleştirmiştir. *“Tematik analiz, verilerdeki örüntüleri (temaları) belirleme, analiz etme ve raporlama için kullanılan bir yöntemdir”* (Braun ve Clarke, 2019, s. 875).

Araştırmacılar tematik analiz gerçekleştirirken Braun ve Clarke (2019) tarafından ortaya konan *“araştırmacının veriye aşına olması, ilk kodların oluşturulması, temaların aranması, temaların gözden geçirilmesi, temaların tanımlanması ve isimlendirilmesi, raporun hazırlanması”* aşamaları sırasıyla takip edilmiştir. İlk aşamada araştırmacılar, birkaç gün arayla 16 sayfalık dokümanı tekrar tekrar okumuşlar ve akıllarına gelen fikirleri not etmişlerdir. Ardından araştırmacılar dokümanlardaki verilere ilişkin kodları tespit ederek kod listesini oluşturmuş ve bu kodlar altındaki verileri sistematik olarak sınıflamaya geçmiştir. Üçüncü aşamada kodların özelliklerine göre temalar oluşturulmaya başlanmıştır. Daha sonraki aşamalarda temalar gözden geçirilmiş ve sadeleştirilerek nihai temalar elde edilmiştir. Son olarak raporlama aşamasına geçilmiştir. Braun ve Clarke’ye (2019) göre *“raporda temalara ilişkin yeterince kanıt, yani temanın geçerliliğini kanıtlayacak yeterince doğrudan alıntı sunulmalıdır”* (s. 890). Bu görüş doğrultusunda okuyucuların, mülteci çocukların Türkçe öğrenme durumlarına yönelik ailelerinin görüşlerini daha net anlamlandırabilmeleri için katılımcılara ait doğrudan ifadelere de bulgularda yer verilmiştir.

Verilerin İnanırcılığı

Bu araştırmada inanırcılığın sağlanması için araştırma sürecinin yansıtılmasında ve verilerin sunumunda ayrıntılı betimleme ve ayrıntılı alıntılar yapma yoluna başvurmuştur (Yıldırım, 2010). *“Ayrıntılı betimleme, ham verinin ortaya çıkan kavram ve temalara göre yeniden düzenlenmiş bir biçimde okuyucuya yorum katmadan ve verinin doğasına mümkün olduğu ölçüde sadık kalınarak aktarılmasıdır”* (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 282). Ayrıca ayrıntılı alıntılar yapma yoluyla katılımcılara ait doğrudan alıntılar temalar altında sunulmuştur. Bu yolla okuyucuların, katılımcıların görüşleri-

Mülteci Çocukların Türkçe Öğrenme Durumları Üzerine Ailelerinin Görüşleri

ni olduğu gibi görebilmeleri ve bağlamı daha iyi anlamlandırabilmeleri sağlanmıştır. Araştırmacılar tarafından araştırma sürecinin detaylı bir şekilde anlatımı gerçekleştirilerek araştırmanın inandırıcılığının artırılması amaçlanmıştır. Ayrıca araştırma sorularının doğru iletilebilmesi ve cevapların doğru anlaşılması için ana dili Arapça olan tercüman yardımı ile veriler toplanmıştır. Araştırmacının katılımcılarla geçmişte ortak bir deneyimi olmamasına rağmen tercümanın, katılımcılarla uzun süreli bir etkileşiminin olması görüşme sorularının daha iyi iletilebilmesini sağlamıştır. Tercümanın uzun süreli etkileşime sahip olması, öncelikle araştırmacının varlığından rahatsız olmamalarını ve aralarındaki iletişimden dolayı sorulara daha geçerli cevaplar vermelerini mümkün kılmıştır. Özellikle mülteci aileler, kültürleri sonucunda yabancı bir insanın yanında konuşmaya mesafeli yaklaşmaktadır. Tercümanların varlığı, mülteci ailelerin daha rahat davranabilmelerini de sağlamıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, tespit edilen sorun başlıklarına göre tablolar aracılığıyla aşağıda sunulmaktadır.

Bulgular**Tablo 2.** Türkçe Öğrenmenin Ailelerdeki Önemine Yönelik Görüşler

GS ₁ : Çocuğunuzun Türkçe öğrenmesi için önemlidir?	Kodlayarak Temalandırma	
	Kodlar	Tema
K ₁ :Günlük işlerde bize yardımcı olması ve tercümanlık yapabilmesi için önemlidir. Eczanede hastanede çocuğum bana yardımcı oluyor.		
K ₂ : Türkleri anlamak için önemlidir. Çünkü biz başka bir ülkedeyiz. Mecburen öğreneceğiz. İleride geleceği için önemlidir. İş sahibi olması için önemlidir.	<i>Zorunlu yaşam alanlarında işleri kolaylaştırma</i>	
K ₃ : Markete gitmek için önemlidir. Arkadaşlarıyla konuşması için, okulda ders dinlemesi için önemlidir. Devlet dairesine gittiği zaman önemlidir. Sosyal yaşam için önemlidir. Geçinmek için önemlidir. Bu geçinmek sadece maddi olarak değil insanlar ile geçinmek için de önemlidir. Yabancı bir ülkede yaşıyoruz burada birine yardım etmek için de önemlidir.	<i>(K₁, K₂,K₃)</i>	
K ₄ : Geleceği için çok önemlidir. Türkiye artık bizim vatanımız oldu. O yüzden önemlidir. Sosyal hayatı insanlarla iletişimi ve mesleğinde başarılı olabilmesi için çok önemlidir. Lise ve üniversite okumasını istiyoruz inşallah. Bu sebeple çok önemlidir.	<i>İletişim ve sosyal ilişkiler (K₂,K₃,K₄ K₇ K₈,K₉)</i>	<i>Türkçe Öğrenmenin kazanımları</i>
K ₅ : Buradaki topluma uyum sağlaması için önemlidir. Bir de okul ve iş hayatı için çok gereklidir. Evet, ben de çocuğumdan Türkçe öğrenmek için çaba sarf ediyorum. Çünkü bizimde sosyal ve iş hayatımız için çok önemlidir.	<i>Eğitim imkânı (K₂,K₃, K₄ K₇,K₉)</i>	
K ₆ : Hayatının geleceği için önemlidir. İstikbali ve işi için önemlidir. Türk toplumu ile anlaşmamızda bana ve çocuğuma yardımcı olan bir dildir.	<i>İstihdam imkânı (K₂,K₃, K₄ K₇ K₈,K₉)</i>	
K ₇ : Bu ülkede yaşadığımız için çok önemlidir. Dili öğrenmezse çalışamaz, okuyamaz bu ülkede kalamaz.	<i>Zorunluluk (K₁, K₂)</i>	
K ₈ : Toplumda uyum sağlaması ve zorluklarla mücadele edebilmesi için önemlidir. İleride daha rahat olması için hem devlete hem de kendisine faydalı olması için önemlidir. Şimdi biz tam bilmediğimiz için çocuğun gelmesine ihtiyaç duyuyoruz. Gördüğünüz gibi Türkçe öğrenmek en genel anlamda sosyal ilişkiler için önemlidir.	<i>Konfor (K₈)</i>	

Mülteci Çocukların Türkçe Öğrenme Durumları Üzerine Ailelerinin Görüşleri

Mülteci aileler için çocuklarının Türkçe öğrenmeleri kendileri açısından birçok yönden önem taşımaktadır. Bu önemler içerisinde iletişim ve iş imkânının ön plana çıktığı görülmektedir. 6 katılımcı tarafından iletişim ve iş imkânı diğer önem kavramları içerisinde öncelenmiştir. K2 kodlu katılımcı, *"Türkleri anlamak için önemlidir."* şeklinde görüş belirterek Türkçe öğrenmenin iletişim bakımından önemli olduğunu orta koymaktadır. K3 kodlu katılımcı ise *"Geçinmek için önemlidir. Bu geçinmek sadece maddi olarak değil insanlar ile geçinmek için de önemlidir."* ifadesiyle Türkçe öğrenmenin iletişim açısından önemli olduğunu belirtmiştir. Verilen cevapları iş imkânı açısından ele aldığımızda ise Türkçe öğrenmenin iş imkânı açısından önemini K5 katılımcısı *"İş hayatı için çok gereklidir."* K7 katılımcısı ise Türkçenin iş imkânı bakımından önemini *"Dili öğrenmezse çalışamaz."* ifadesiyle açıklamaktadır. Türkçe öğrenmenin önemi, katılımcıların ifadesine göre sıralanacak olursa iletişim ve iş imkânı başlıklarını 5 katılımcı ile eğitim, 3 katılımcı ile gündelik ilişkileri yürütebilme, 2 katılımcı ile zorunluluk ve 1 katılımcı ile konfor başlıkları takip etmektedir. Burada dikkat çeken nokta katılımcıların dilin öncelikli işlevlerinden olan iletişim ve iş imkânından sonra eğitim başlığını ön plana çıkarmalarıdır. Bu durum mülteci ailelerin eğitime çok fazla önem verdiği şeklinde yorumlanabilir. Türkçe öğrenmenin eğitim konusundaki önemi K4 katılımcısı *"Lise ve üniversite okumasını istiyoruz inşallah. Bu sebeple çok önemlidir."* ve K5 katılımcısı ise *"Bir de okul için gerekli."* şeklinde belirtilmektedir. Bu katılımcıların zaruri ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra konfora yönelmeleri ise manidardır.

Tablo 3. Türkçe Öğrenmenin Ev İçi İletişime Etkilerine Yönelik Görüşler

GS ₂ : Çocuğunuzun Türkçe öğrenmesi, çocuğunuzla iletişiminizi nasıl etkiliyor?	Kodlayarak Temalandırma	
	Kodlar	Tema
K ₁ : Çocuklarım Türkçeyi daha yeni öğreniyorlar, bunun için evde Türkçeyi az konuşuyoruz. Öğrendiklerini pekiştirmek ve bizler de öğrenmek için Türkçe öğrendiklerini evde tekrar ediyoruz. Bu yüzden onların ne öğrendiklerini de soruyorum.	<i>Evde iki dil kullanımı</i>	
K ₂ : O okuldan gelince ben de onunla beraber Türkçe konuşurum. Öğrendiği şeyleri öğrenmek için Türkçe konuşuyoruz. Çünkü bizim de işimize yarayacak.	<i>Türkçenin öncelenmesi (K2, K3, K6,K7)</i>	
K ₃ : Değişiyor. Eskiden Arapça konuşuyorduk. Şimdi Türkçe öğrenmeye başladığı zaman mecbur evde Türkçe konuşuyoruz ki çocuk alışsın.		
K ₄ : Evde %80 Türkçe konuşuyorlar. İlk geldiğimiz zamanlarda Türkçe öğrenmek zor oluyordu. Çünkü bizi hemen kabullenmediler. Ama şimdi alıştık ve Türkçeyi daha iyi öğreniyoruz.	<i>Ailenin Türkçe bilme düzeyine göre Türkçe-Arapça tercih durumları (K5, K8)</i>	<i>İletişimde Türkçe öğrenmenin yeri</i>
K ₅ : Çocuklar evde Arapça konuşuyorlar. Çünkü evde Arapça ile kendilerini daha rahat ifade ediyorlar. Ama bunda Türkçeyi yeni öğrenmeleri de etkilidir. Tabi evde Türkçe konuşmaya da başladılar. Komşularla, arkadaşlarıyla Türkçe konuşuyorlar.		
K ₆ : Evde çocuklar Türkçe konuşuyorlar. Ama büyükler Arapça konuşuyorlar. Abileri ile aralarında Türkçe konuşuyorlar. TV, müzik hepsi Türkçe oldu.	<i>Sosyal çevrede Türkçenin tercih edilmesi (K₅, K₇)</i>	
K ₇ : Türkçe öğrenince daha fazla rahatladılar, ağırlıklı Türkçe konuşuyoruz. Dışarıdaki işleri tek başına hallediyorlar. Hem onların hem benim arkadaşım çoğaldı. Oğullarım Türkçe öğrendikleri için ticaret yapabiliyorlar. Yurt dışıyla ceviz ticareti yapıyoruz.		
K ₈ : Etkilemedi. Evde Arapça konuşuyoruz. Arap kanalları izliyoruz. Ama telefonda çocuklar Türk dizilerini izliyor. Çocuklar Türkçe konuşuyorlar aslında ama Türkçe okurken falan zorlanıyoruz. EBA'da mesela zorlanıyoruz.	<i>İletişim araçlarında Türkçenin tercih edilmesi (K₆, K₈)</i>	

Mülteci Çocukların Türkçe Öğrenme Durumları Üzerine Ailelerinin Görüşleri

Mülteci çocukların Türkçe öğrenmelerinin evde ve sosyal çevrede tercih edilen iletişim dilini Türkçe lehine etkilediği görülmektedir. Bu durumu K4 kodlu katılımcı *"Evde %80 Türkçe konuşuyorlar."* şeklinde yüksek bir oran vererek belirtmektedir. K7 kodlu katılımcı ise Türkçe öğrenmenin etki alanının genişliğini gösterir nitelikte şu ifadeyi kullanmaktadır: *"Oğullarım Türkçe öğrendikleri için ticaret yapabiliyorlar."* Yurt dışıyla (Ukrayna) ceviz ticareti yapıyoruz." Türkçe öğrenen aileler içerisinde iki dil kullanımının da oldukça yaygın olduğu görülmektedir. K6 kodlu katılımcı iki dil kullanımını şu açıklaması ile örneklendirmektedir: *"Evde çocuklar Türkçe konuşuyorlar. Ama büyükler Arapça konuşuyorlar"* K1 kodlu katılımcı da evde iki dil kullanımının sebebini açıklar nitelikte açıklamasında şu cümleye yer vermektedir: *"Çocuklarım Türkçeyi daha yeni öğreniyorlar bunun için evde Türkçeyi az konuşuyoruz."* Katılımcıların görüşleri incelendiğinde Türkçenin iyi derecede öğrenilmesi medya araçlarında da tercih edilen dilin Türkçe olmasını sağlamaktadır. Bu durumu K6 katılımcısının *"TV, müzik hepsi Türkçe oldu."* ifadesi destekler niteliktedir. Türkçe kullanımının öncelenmesinin yanında, çocukları ve kendileri Türkçeyi yeni öğrenen ailelerin ifade ve kullanım kolaylığı sebebiyle Arapçayı tercih ettikleri de görülmektedir. K8 kodlu katılımcının ifadesi bu görüşü örneklendirmektedir: *"Evde Arapça konuşuyoruz. . Türkçe okumaları şu an için çok zayıf çünkü."*

Tablo 4. Ailelerin Türkçe Öğrenmeye Yüklediği Anlamlar

GS ₃ : Çocuğunuzun Türkçe öğrenmesi, sizin için ne ifade eder?	Kodlayarak Temalandırma	
	Kodlar	Tema
K ₁ : Onun (çocuğumun) arkadaşları artıyor. İşlerini daha kolay halledebiliyor.	<i>Gelecek umudu (K₇)</i>	
K ₂ : Mademki Türkiye'desin her şey için önemlidir. Çünkü orada yaşıyorsun onları anlamak ve kendini anlatmasını ifade ediyor.	<i>İstihdam beklentisi (K₇,K₈)</i>	
K ₃ : İşlerini ve işlerimiz halletmesi anlamına geliyor. Bize her yerde yardımcı oluyor.		
K ₄ : Mesela doktora gittiğimizde bize çocuklarımız tercümanlık yapıyor. Türkiye büyük bir ülke oldu. Dünyanın her yerinde Türkçe konuşuluyor. Bu sebeple Türkiye içinde ve Türkiye dışında Türkçe bilmek çok önemlidir. Türkçe benim için bütün işlerimi kolaylaştırmayı ifade ediyor.	<i>Güçlü birey olma düşüncesi (K₆, K₇)</i> <i>İletişim (K₂, K₈)</i>	
K ₅ : Bizim işlerimiz konusunda çocuklarımızın bize yardımcı olmasını ifade ediyor. Mesela hastaneye gittiğimizde veya başka bir yerde tercümanlık yapıyorlar. Yoksa tercümana para veriyorduk. Ama şimdi Türkçeyi öğrenmeleri çok iyi oldu. Bir de ikinci bir dil öğrenmeleri her zaman iyidir.	<i>Zorunlu yaşam alanlarında işleri kolaylaştırma (K₄, K₅, K₆, K₇)</i>	<i>Türkçe öğrenme beklenti ve algısı</i>
K ₆ : Hayatı ve geleceğini ifade ediyor. Kız kardeşim ilk olarak Türkçe bilmediği için okulda zorlandı. Hayatta güçlü olmak için Türkçe gereklidir. Bu konuda hadis var: "Bir millet içinde güçlü olmak için dilini bilmek gerekir. (s.a.v.)" Biz Türkçe bilmediğimiz için çocuklara tek başlarına hemen öğrendiler. Sonuçta okulda ve işte faydasını görüyorlar. Bize de tercümanlıkta yardımcı oluyorlar.	<i>İkinci dil (K₅)</i> <i>Eğitim imkânı (K6 K₇,K₈)</i>	
K ₇ : Sosyal hayatını, iş hayatını, eğitimini, mesleğini ve geleceğinin iyi olmasını ifade eder. Kızlarımız Türkçe öğrenmek ve tercüman olmayı hayal ediyorlar. Haklarımızı korumak istiyorlar. İşte Türkçe öğrenmek; haklarımızı korumayı da ifade eder.		
K ₈ : Geleceği çok iyi olur. Bizler için de faydası olur. Kendi ülkesinden mahrum kaldı. Artık burada geleceği için dil ve okuma alanında elinden geleni yapacak. Türkçe öğrenmek çok faydalıdır. Türkçe öğrenmek anlaşılmesini, iş bulmasını ve meslek sahibi olmasını etkiler.		

Mülteci Çocukların Türkçe Öğrenme Durumları Üzerine Ailelerinin Görüşleri

Çocuklarının Türkçe öğrenmelerinin kendileri için ne ifade ettiği sorusunda öne çıkan nokta dilin gündelik işleri kolaylaştırması olmuştur. K5 kodlu katılımcı dilin gündelik işleri kolaylaştırmasını ve kendisi için ne ifade ettiğini şu şekilde özetlemektedir: *“Bizim işlerimiz konusunda çocuklarımız bize yardımcı olmasını ifade ediyor. Mesela hastaneye gittiğimizde veya başka bir yerde tercümanlık yapıyorlar. Yoksa tercümana para veriyorduk.”* Aynı yönde görüş belirten K1 kodlu katılımcısı da *“İşlerini daha kolay halledebiliyor.”* ifadesiyle dilin en amaca hizmet eden ilk işlevine dikkat çekmektedir. Cevaplar incelendiğinde Türkçe öğrenmenin kendileri için en önem gerektiren noktasının işlerini rahat yürütebilme olduğu görülmektedir. Gündelik işlerin yürütülebilmesinden sonra sosyal ilişkileri, mesleki imkânı v eğitimi ifade etmeleri dili ilk olarak hayatı idame ettirebilmek olarak gördüklerini göstermektedir. K6 ve K7 kodlu katılımcının sırasıyla ; *“Hayatta güçlü olmak için Türkçe gereklidir.”* ve *“Türkçe öğrenmek; haklarımızı korumayı da ifade eder.”* şeklinde görüş bildirmeleri dilin bir toplum içerisinde güçlü olabilmenin şartlarından bir olduğu şeklinde yorumlanabilir. K6, K7 ve K8 kodlu katılımcıların dilin kendileri için eğitim ifade ettiğini belirtmeleri ve diğer katılımcıların da eğitimi kapsayacak ifadeler kullanmaları dilin eğitim noktasında çok önemli bir işlev olarak görüldüğünü göstermektedir.

Tablo 5. Türkçe Öğrenmenin Öz Kültüre Etkilerine Yönelik Görüşler

GS ₄ : Çocuğunuzun Türkçe öğrenmesi, kendi kültürünüzle olan ilişkinizi nasıl etkiliyor?	Kodlayarak Temalandırma	
	Kodlar	Tema
K ₁ : Türkiye adetlerine uymaya başlıyoruz. Çocuğu artık az yapıyoruz. . Biz de çok eş alma var ama Türkiye’de geçimin zor olduğunu görüyoruz. Hanımı daha az alıyoruz. Türkçeyi öğrendikçe Türkleri de tanıyoruz. Türkiye’de adetleri seviyoruz. Kendi adetlerimizi unutmamak ama buraya uymaya başlıyoruz. Ayrıca bizde komşularımıza kendi adetlerimizi öğretiyoruz.		<i>Kültürel Transfer (Örf-adet, sosyal hayat ve ilişkiler, yemek kültürü)</i>
K ₂ : Adetlerimizi unutmamak ama zamanla değişiyorlar. Örneğin kına gibi. Mesela biz kınada altın takmayız, çiçek çikolata götürmeyiz. Hepsi çok masraf ama artık götürmeye başladık. Yeni çalışma şekilleri öğreniyoruz Türkiye’de. Biz de çocuğumuzla Türkçe öğrendikçe Türk komşularımıza kendi adetlerimizi öğretiyoruz.	(K ₁ , K ₂ , K ₃ , (K ₄ , K ₅ , K ₆ , K ₇))	
K ₃ : Yeni adetler kazandık. Nişana gittiğimiz zaman biz çiçek ve çikolata götürmüyorduk Ama şimdi götürüyoruz. Türkçe öğrendikçe bunları da öğreniyoruz. Nasip, Türk gelinimiz bile olabilir. Kahveye tuz atmıyorduk biz ama şimdi atıyoruz.		
K ₄ : Biraz değişiklik var. Türkçe yemekleri yapmaya başladık. Suriye’de aile ve akraba ziyaretleri çok fazladır. Ancak Türkiye’de de bu çok az. Biz de buna yavaş yavaş alışıyoruz. Ziyaretlerimiz azalmaya başladı. Ama diğer adetlerimiz daha değişmedi.		<i>Kültürel Etkileşim</i>
K ₅ : Biz Suriye’de bayramlarda daha kalabalık olurduk. Ama şimdi bu daha az oluyor. Suriye’de daha ayrıntılı samimiyet vardı. Şimdi bu kadar samimi olamıyoruz. Türkiye’ye uyum sağlıyoruz. Akrabalık ilişkileri Suriye’de daha iyiydi. Okulda çocuklar duyuyormuş diğer çocuklardan dayı tarafına küsüz, amca tarafına küsüz bizde kesinlikle böyle bir şey olmaz. Bunlar değişmez.		
K ₆ : Buraya geldiğimizde küçük yaşta olan çocuklar kendi adetlerini öğrenemediler. Bu sebeple Türk adetlerini daha çok öğrendiler. Ramazan ayı Suriye’de ayrı bir tadı vardır. Yemek paylaşırsın, özel tatlılar yaparsın ve gece sohbetleri olur. Ama burada böyle şeyler yok. Ramazanın geldiğini hissetmiyoruz. Herkes evine çekiliyor. Yavaş yavaş bizde böyle oluyoruz.		
K ₇ : Suriye’de kadın ve erkek ayrı oturur. Türkiye’de beraber oturuyorlar. Biz de zamanla beraber oturmaya başladık. Giyinişimiz değişti. Türk yemekleri yapmaya başladık. Biz de size öğretiyoruz.		
K ₈ : Daha rahat, daha sosyaldik. Ama artık burada daha kısıtlı imkânlarla yaşıyoruz. Değişen âdetlerimiz oldu. Türk yemekleri yapmaya başladık.		

Çocuklarının Türkçe öğrenmesinin ve buna bağlı olarak kendilerinin de Türkçeyi öğrenmelerinin kendi kültürlerinde değişikliğe neden olduğunu bütün katılımcılar ifade etmişlerdir. Bu kültür değişikliğinin unutmama şeklinde olmadığı, Türk kültürüne ait yeni âdetler edindikleri görülmektedir. K1, K2 ve K3 kodlu katılımcı örf ve adetlerinde değişiklik yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Örf ve adetlerdeki bu değişikliği K1 kodlu katılımcı, “Çocuğu artık az yapıyoruz. Hanım daha az alıyoruz.” şeklinde ifade ederken K2 kodlu katılımcısı ise, “Mesela biz kımada altın takmayız, çiçek çikolata götürmeyiz. Hepsi çok masraf ama artık götürmeye başladık.” şeklinde ifade etmiştir. Bu görüşler Türk kültürüne uyum sağlamaya başladıklarını gösterir niteliktedir. İlgi çekici bir diğer nokta ise sosyal yaşamlarında değişikliği Türkçeyi öğrenmeleri ile bağdaştırmalarıdır. “Suriye’de kadın ve erkek ayrı oturur. Türkiye’de beraber oturuyorlar. Biz de zamanla beraber oturmaya başladık. Giyinişimiz değişti. Türk yemekleri yapmaya başladık.” K7 kodlu katılımcının bu görüşü Türkçe öğrenme ile beraber gelen sosyal yaşamdaki değişikliğe örnek olarak gösterilebilir. K6 katılımcısının sosyal hayattaki bu değişiklikten biraz şikayetlendiği görülmektedir. “Ramazan ayı Suriye’de ayrı bir tadı vardır. Yemek paylaşırsın, özel tatlılar yaparsın ve gece sohbetleri olur. Ama burada böyle şeyler yok Ramazanın geldiğini hissetmiyoruz. Herkes evine çekiliyor. Yavaş yavaş bizde böyle oluyoruz.” Çocuklarının Türkçe öğrenmesinin ve bu öğrenme ile beraber gelen kültürel değişikliğin aile yaşamına kadar etki ettiği görülmektedir: “K5 kodlu katılımcı, “Akrabalık ilişkileri Suriye’de daha iyiydi.” mülteci ailelerin kültürlerinde yaşadıkları tüm değişimin yanında kendi kültürel özelliklerini de Türklere aktardıklarını ifade etmeleri dil vasıtasıyla gelen kültürel etkileşimin olduğunu göstermektedir. Bu durumu K2 kodlu katılımcı şu görüşü ile özetlemektedir. “Biz de çocuğumuzla Türkçe öğrendikçe Türk komşularımıza kendi adetlerimizi öğretiyoruz.

Tablo 6. Türkçe Öğrenmenin Hayata Etkilerine Yönelik Görüşler

GS ₅ : Çocuğunuz Türkçe öğrenmeye başladıktan sonra onun ve sizin hayatınızda neler değişti?	Kodlayarak Temalandırma	
	Kodlar	Tema
K ₁ : Çocuklar Türkçeyi yeni öğrenmeye başladığı için çok değişmedi. Ama her şey değişecek. İş bulması kolay olacak, yeni çalışma şekline alışacak Türkiye’de. Belki vatandaşlık alacağız, sigortası olacak, askere gidecek.		
K ₂ : Çocuğumuzun Türkçe öğrenmesi iyi oluyor. Bir yere gittiğimizde bize tercüman oluyor. Mesela hastaneye gittin derdini anlatacaksın çocuk hemen çeviriyor. Komşularımız arttı, arkadaşları arttı. Daha fazla insanla tanışıyoruz.		
K ₃ : Çocukla birlikte bir yere gittiğimizde rahat oluyoruz. Hayatımız değişti. Komşularla ilişkimiz iyi oldu. Polise, ambulansa, derdimizi anlatıyoruz. Onlarla hemen irtibata geçiyor, derdimizi anlatıyoruz.	Sosyal ilişkilerin gelişmesi (K ₂ , K ₃ , K ₇ , K ₈ , K ₉ , K ₇ , K ₈)	
K ₄ : Çocuklar Türkçe öğrendikten sonra güvenleri arttı. Komşularla oturduğumuzda köşede oturuyorduk, utanıyorduk. Ama şimdi parkta çocuklarla oynuyorlar. Alışverişte falan daha rahat olmaya başladık. Hayatımız kurtulmaya başlıyor, Türkçe öğrenmeye başladıkça.		Türkçe öğrenmenin aileye katkıları
K ₅ : Çocukların Türkçeyi öğrenmeleri iyi bir katkı oldu. Komşularla iletişimi sağladılar. Evdeki büyükler öğrenme gereği duymadı. Çünkü çocuklar öğrendi diye düştük.		
K ₆ : Türkçe öğrenmelerini biz çok destekledik. Farklı bir dil sevgimiz vardı. Gelenlerle artık çocuklarımız sayesinde rahat ilişki kuruyoruz. Sıkıntılarımız olmuyor. Komşularla rahat anlaşıyoruz. Birbirimize gelip gitmeye başladık. Alışveriş çok rahat oldu. Hep pozitif sonuçları var.	Sorumluluk alma ve Öz güven kazanma (K ₁ , K ₂ , K ₄ , K ₇)	
K ₇ : Güvenimiz arttı. Komşularla ilişkilerimiz arttı. Türk derneklerine gidiyoruz artık. Pikniğe, tatile rahat gidebiliyoruz. İnsanlar bizimle artık sohbet etmek istiyor. Çocuklarımızın neredeyse bütün arkadaşları Türk oldu.		
K ₈ : Çocuklar, misafirlikte veya komşularla anlaşmakta bize yardımcı oluyorlar. Pandemi de çocuklar markete gidemediği için zorlanıyoruz. Kiralık ev mesela çocuk ev sahibi ile görüşebiliyorlar. Bu da faydalı oluyor. Yani Türkçe günlük her alanda hayatımızı etkiliyor.		

Mülteci Çocukların Türkçe Öğrenme Durumları Üzerine Ailelerinin Görüşleri

Mülteci aileler ve çocuklarının Türkçe öğrenmeye başladıktan sonra hayatlarının birçok yönden değiştiği görülmektedir. Sosyal ilişkilerinin gelişmesi hayatlarının en fazla etkilenen yönüdür. Bu etkilerin tamamının olumlu yönde olduğu görülmektedir. K2 kodlu katılımcı, *"Komşularımız arttı."* K3 kodlu katılımcının, *"Komşularla ilişkimiz iyi oldu."* K8 kodlu katılımcı, *"Komşularla ilişki kurmak için çocuğu çağırıyoruz."* Sosyal ilişkilere karşılık gelen bu ifadelerde komşuluk kavramı öne çıkarmaktadır. Türkçe öğrenme ile beraber K1 ve K4 kodlu katılımcının ifadelerinde geleceğe umutla baktığı görülmektedir. Geleceğe olan umutlarını K1 kodlu katılımcı *"Belki vatandaşlık alacağız, sigortası olacak, askere gidecek belki."* şeklinde belirtirlerken K4 kodlu katılımcı ise *"Hayatımız kurtulmaya başlıyor."* şeklinde ifade etmektedir. Bu görüşler doğrultusunda Türkçe öğrenmenin mülteci ailelerin Türkçe öğrenme ile beraber hayata bakış açılarında ve yaşam tarzlarında olumlu değişiklikler yaşandığı söylenebilir.

Tablo 7. Türkçe Öğrenmenin Ana Dile Etkisine Yönelik Görüşler

GS ₆ : Çocuğunuzun Türkçe öğrenmesi, sizin ve çocuğunuzun Arapça konuşmasını nasıl etkilemektedir?	Kodlayarak Temalandırma	
	Kodlar	Tema
K ₁ : Arapçaları çok iyi durumdadır. Çünkü kendi doğunca öğrendikleri dilleridir. Ama dışarıda Türkçe bilmesi daha iyidir. Biz evde Arapça dışarıda Türkçe konuşuyoruz. Ben işte Türkçe konuşuyorum, öğrendiklerimi çocuğuma öğretiyorum. Evde artık Türkçe TV izliyoruz. Kanallar hep Türkçe. Türkçe müzik de dinliyoruz.		
K ₂ : Arapçayı unutmamak ama Türkçe-Arapça karışık konuşmaya başladık. Arapça konuşması normal çünkü o kendi dili ama artık Türkçe de konuşuyor.	İki dil kullanımı (K ₁ , K ₂ , K ₃ , K ₄)	
K ₃ : İkisini bir konuşuyoruz. Çocuk ana dilini unutmuyor. Arapçayı daha çok tercih ediyor. Daha rahat konuşuyor çünkü.	Türkçenin tercih edilmesi (K ₆ , K ₄)	
K ₄ : Evde Türkçe de Arapça da konuşuyoruz. Büyükler daha çok Arapçayı tercih ediyor ama çocuklar Türkçeyi tercih ediyor. Küçükler oyun oynarken, TV izlerken çocuklar Türkçe istiyorlar. Hatta çocuklar Arapça olarak kendini ifade etmekte zorlanıyorlar. Hemen Türkçeyi seçiyorlar.	Arapçanın korunması (K ₇ , K ₈)	Türkçe ve Arapça kullanım tercihleri
K ₅ : Ana dili Arapça olanları fazla etkilemedi. Ama burada öğrenenleri etkiledi. Türkçeyi daha iyi konuşuyorlar. Hatta ikisinde de çok iyiler.		
K ₆ : Çocuklar bazen ifade etmekte zorlanıyor. Ama Türkçe daha çok konuşuyorlar.		
K ₇ : Türkçeyi daha çok tercih ediyoruz. Oğlum Muhammed Müslüm Gürses dinliyor. Bizler de çocuklardan Türkçe öğrenmek istiyoruz. Merak ediyoruz. Türk devleti daha fazla imkân sunsa biz de Türkçe öğrenmek isteriz.		
K ₈ : Etkilemedi. Evde Arapça konuşuyoruz. Anne-baba Türkçe bilmediği için Arapça konuşmak zorundadır.		

Türkçe öğrenmenin Arapça kullanmaya etkisi iki dil kullanımı şeklinde öne çıkmaktadır. K1, K2, K3 ve K4 kodlu katılımcı hem Türkçeyi hem Arapçayı tercih ettiklerini belirtmektedirler. Bu tercihin buldukları ortamdaki kişilerin Türkçe profiline göre değiştiklerini belirtmektedirler. K1 kodlu katılımcı, *“Biz evde Arapça, dışarıda Türkçe konuşuyoruz. Ben işte Türkçe konuşuyorum, öğrendiklerimi çocuğuma öğretiyorum. Çocuktan da ben öğreniyorum.”* ifadesi ile Türkçeyi tercih sebebini de belirtmektedir. Bu sebep Türkçeyi öğrenme ve çocuklarına Türkçeyi öğretme isteğidir. Türkçe öğrenme ile beraber Türkçenin Arapça kullanımının önüne geçtiği, Türkçenin öncelenildiği de görüşlerde belirtilmektedir. K4 kodlu katılımcı *“Hatta çocuklar Arapça olarak kendini ifade etmekte zorlanıyorlar. Hemen Türkçeyi seçiyorlar.”* ifadesiyle Türkçenin öncelenildiğini anlatmaktadır. Yine aynı şekilde K6 kodlu katılımcı da *“Çocuklar bazen ifade etmekte zorlanıyor. Ama Türkçe daha çok konuşuyorlar.”* ifadesiyle Türkçenin öncelenildiğini ifade etmektedir. K5 ve K8 kodlu katılımcılar ise Türkçe öğrenmeye başlamalarına rağmen Arapçayı tercih ettiklerini ifade etmektedirler: K5 kodlu katılımcı, *“Ana dili Arapça olanları fazla etkilemedi. Ama burada öğrenenleri etkiledi. Türkçeyi daha iyi konuşuyorlar. Hatta ikisinde de çok iyiler.”* K5 kodlu katılımcının bu görüşü irdelendiğinde ana dil olarak Türkçeyi öğrenen çocuklarının olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 8. Türkçe Öğrenmenin Çocuğun Geleceğine Etkisine Yönelik Ailelerin Görüşleri

GS ₇ : Çocuğunuzun Türkçe öğrenmesinin çocuğunuzun geleceğini nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz?	Kodlayarak Temalandırma	
	Kodlar	Tema
K ₁ : Gelecekte büyük işler yapabilir. Meslek sahibi olabilir. Biz memnunuz Türkçe öğrenmesinden.		
K ₂ : Gelecekte öğretmen olabilir. Çalışmak için iyi olur. Türkçe bilmeyen doktor olmaz Türkiye’de. Türkçe öğrenmesi gelecekte geçim için, meslek sahibi olması için önemlidir.		
K ₃ : Okursa avukat olur. Başka meslek sahibi olabilir. Bizim memlekette artık bunlar hiç kalmadı. Belki başka bir iş yapmayı öğrenir. Mecburen başka bir memlekete geldik. Türkçe öğrenmemesi iyi olmaz. Onun için öğrenmesi gerekir. Geçen adam yaralandı. Ben Türkçe bildiğim için ambulansı ben aradım. Bu sebeple çocuğumun da Türkçe öğrenmesi iyi olur. Bir ülkeden başka bir ülkeye giderken gereklidir. Yolda giderken kaza bela olursa mecburen Türkçeyi bilmek gerekir.	Mesleki amacı gerçekleştirme (K ₁ , K ₂ , K ₃ , K ₄ , K ₅ , K ₆ , K ₇)	
K ₄ : Geleceğini her anlamda değiştirecektir. Belki bir Türk gelinimiz bile olacaktır. İş hayatında, meslek sahibi olmasında zaten çok önemlidir. İnşaatla çalışırken bile Türkçe lazım oluyor. Ama biz Suriye’ye dönersek nasıl Arapça konuşacağız onu düşünüyoruz çünkü unutmaya başladık.	İletişimde ve sosyal ilişkilerde kolaylık (K ₃ , K ₇)	
K ₅ : Türkçeyi bildikleri için daha rahat meslek sahibi olurlar. Şu an Türkçeyi Arapçadan daha iyi biliyorlar. Ama bir gün Suriye’ye dönersek bu kadar verimli olamazlar. Çünkü Arapçaları o kadar iyi durumda değil.	Türk devletini benimseme (K ₅)	Türkçe öğrenmenin yansımaları
K ₆ : İnşallah, gelecekte öğretmen olacaklar. Evde oturmaları artık olmaz. Uyum sağladılar. Devlete de yardımcı olacaklar. Türk vatandaşlığı almak istiyoruz. Bu devlete hizmet etmek istiyoruz. Diğer ülkelere gittiğinde de işe yarar. Seçeneği fazla olur.	Eğitim fırsatları sunması (K ₇ , K ₈)	
K ₇ : İlk başlarda İngilizce öğrenmesini istiyorduk. Ama şimdi Türkçe öğrendi ve ilahiyat okuyor. Bu onun hayalimdi. Geleceğini bu anlamda güzel etkiledi. Daha da etkileyecektir. Diğer evlatlarımızın da geleceğini güzel etkiliyor. Türk gelini almaya başladık. Ama bizim asıl hedefimiz şu an okumalarıdır. İlim çok önemlidir. İlim öğrenmesi için Türkçe gereklidir. İlim öğrendikçe geleceği daha güzel olacaktır. Camiye gidiyoruz, onlarla konuşmak istiyoruz ama zor oluyor. Gelecekte anlaşmayı sağlayacaktır. Hem çocuklarımız hem bizler Türkçe öğrenmek istiyoruz.	Arapçayı unutmaya kaygısı (K ₄)	
K ₈ : Çocuklarımızı bilinçli olarak okutuyoruz. Gelecekte fabrikada işçi olmaması için, meslek sahibi olması için okutuyoruz. Gelecekte meslek sahibi olması ve rahat olması için Türkçe öğrenmek önemlidir.		

Mülteci aileler, çocuklarının Türkçe öğrenmesinin geleceklerini birçok yönden etkileyeceğini düşünmektedirler. Bu düşünceler içerisinde en öne çıkan Türkçe öğrenme ile beraber mesleki iş imkânlarının artacağıdır. Sadece K7 katılımcısı bu yönde görüş bildirmemekle beraber tüm katılımcılar bu yönde görüş bildirmişlerdir. K1 kodlu katılımcının, *Meslek sahibi olabilir.*, K2 kodlu katılımcının, *“Çalışmak için iyi olur.”* K3 kodlu katılımcının ise *Okursa avukat olur. Başka meslek sahibi olabilir.* görüşleri Türkçe öğrenme ile beraber gelecekte meslek sahibi olma ile ilgili beklentilerini ortaya koymaktadır. Katılımcılar mesleki imkândan sonra gelecekte beklenen sosyal ilişkilerde gelişim ve eğitim imkânının artması yönündedir. K7 kodlu katılımcının *“Gelecekte anlaşmayı sağlayacaktır.”* iletişimle ilgili bu net ifadesi dilin anlaşma yönünü önemsediklerini göstermektedir. Burada dikkat çeken iki nokta bulunmaktadır. Birincisi Türkçe öğrenme ile beraber K6 kodlu katılımcının Türk devletine hizmet etmek yönünde görüş bildirmesidir: *“Devlete de yardımcı olacaklar. Bu devlete hizmet etmek istiyoruz.”* K6 kodlu katılımcının bu görüşü Türk devletini sevmesi ve içselleştirmesi şeklinde yorumlanabilir. İkinci dikkat çeken nokta ise K4 kodlu katılımcının Türkçe öğrenme ile beraber Arapçayı unutma kaygısı içine girmesidir. K4 kodlu katılımcı, bu düşüncesini *“Ama biz Suriye’ye dönersek nasıl Arapça konuşacağız onu düşünüyoruz çünkü unutmaya başladık.”* şeklinde ortaya koymaktadır. Bu ifade diğer yüzünden okunacak olursa Türkçenin iyi seviyede öğrenilmeye başlandığı şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç ve Tartışma

Alan yazında çocukları Türkçe öğrenen mülteci ailelerin görüşlerini ortaya koyan çalışmalara rastlanılmamış ancak Türkçe öğrenen öğrencilerin veya bireylerin bu duruma yönelik kendi görüşlerini ortaya koydukları çalışmalara rastlanılmıştır. Mülteci çocukların Türkçe öğrenmesinin aileleri için ilk olarak iletişimi ifade ettiği ve bu sebeple önemli görüldüğü tespit edilmiştir. Aynı şekilde Özger ve Akansel (2019), Doğutaş (2016) ve Akşit, Bozok ve Bozok (2015), mülteci çocuklar ve bireylerle yürüttükleri çalışmalarında mültecilerin Türkçe öğrenmeyi iletişim açısından önemsediklerini tespit etmişlerdir. Bu araştırma kapsamında ayrıca mülteci ailelerin iletişimle beraber kamusal ve zorunlu yaşam alanlarındaki işlerini daha rahat yürütülebilme adına çocuklarının Türkçe öğrenmelerini önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmayla aynı doğrultuda Ünal, Taşkaya ve Ersoy (2018) çalışmalarında mültecilerin gündelik işleri rahat yürütebilmek için Türkçe öğrenmeyi önemsedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Anlaşmayı sağlayacak olan dilin kazanılması ile beraber hayatın idamesinde bir iş sahibi olunması da gereklidir. Mülteci aileler Türk toplumunda çalışabilmek için Türkçenin ne kadar önemli olduğunu kavradıklarını görüşlerinde yansıtmaktadırlar. Benzer şekilde Nimer (2019), Ünal, Taşkaya ve Ersoy da (2018) çalışmalarında mültecilerin iş imkânını arttırmak amacıyla Türkçe öğrenmeyi istedikleri sonucunu ortaya koymuştur. İletişimin sağlaması ve gündelik işlerin yürütülmesinden farklı olarak bir üst seviyede bulunduğu düşünülen eğitimin hayata dair yeni bakış açıları kazandırması ve yeni fırsatlar sunması sebebiyle çok önemli olduğu söylenmelidir. Bu sebeple

ailelerin çocuklarının eğitimlerini değerli affetmeleri son derece önem arz etmektedir. Çünkü “Eğitimin devamlılığında aile, süreci etkileyen en temel unsurlardan biridir” (Aslan ve Şeker, 2015, s. 94). Alan yazındaki diğer çalışmalarda da bu çalışmada olduğu gibi mültecilerin Türkçe öğrenmeyi eğitim imkânından yararlanmak adına önemsedikleri tespit edilmiştir (Biner ve Soykan, 2016; Nimer, 2019; Melanlıoğlu, 2014). Daha zaruri olarak görülen bu ihtiyaçlar karşılandıktan sonra bireyin daha konforlu bir yaşam hayal etmesi normal karşılanabilir. Bunu ise toplumda varolma gücünü artıracak dil vasıtasıyla gerçekleştirebilecektir. Mülteci aileler daha kritik ihtiyaçlarını giderdikten sonra Türkçe öğrenme ile konforlu bir yaşamı bağdaştırmışlardır. Araştırmanın bu sonucunu destekler nitelikte Yıldız ve Sertoğlu (2019) çalışmalarında mültecilerin rahat bir yaşam için Türkçe öğrenmeyi istediklerini belirtmişlerdir. Araştırmada bazı aileler çocuklarının Türkçeyi tam manasıyla öğrenmeleri ile beraber Arapçayı unutacağı kaygısı taşıdığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Worthy ve Rodríguez de (2006) çalışmalarında Latin kökenli göçmen ebeveynlerin çocuklarının İngilizce öğrenmesi ile birlikte ana dillerini unutacağı kaygısı taşıdığı sonucuna ulaşmıştır. Bu kaygı ailelerin geri dönme umudu, ana dillerine olan bağlılıkları gibi birçok yönden yorumlanabilir.

Çalışmada iki aile hariç çocukları Türkçe öğrenen diğer mülteci ailelerin ev içi iletişimde Türkçeyi Arapçadan daha fazla kullanma eğilimi gösterdikleri tespit edilmiştir. Yaşanılan toplum içerisinde o toplumdaki bireylerle anlaşabilmek adına toplumun konuştuğu ana dili öğrenme isteğinin oluşması ve o dilin daha fazla kullanılması doğal bir sonuç olarak görülmektedir. Ayrıca çalışmada ev içi iletişimde Türkçenin tercih edilme sebepleri de saptanmıştır. Bu sebeplerin Türkçeyi pekiştirme, Türkçe ifade etmeye alışma ve Türkçeyi tam olarak öğrenme isteğinin olduğu görülmektedir. Mülteci çocukların Türkçe öğrenmeyle birlikte ev içi iletişimin dışında sosyal hayatlarında da Türkçeyi Arapçaya oranla daha fazla tercih ettikleri tespit edilmiştir. Evde ve sosyal çevrede Arapçanın daha fazla tercih edildiği birkaç ailede ise Türkçenin tam manasıyla öğrenilmediği görülmektedir. Elde edilen bu sonuç alan yazında ortaya konulan diğer sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Alan ve Biçer (2018) Türkçenin Suriyeliler üzerindeki etkisini sınıadıkları çalışmalarında Suriyeli çocuklarda göçmenlik olgusunun yeni olması sebebiyle Arapçanın Türkçeye oranla daha baskın olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Mülteci aileler, bu durumun sebebi olarak Suriye’den yeni gelmeleri ve çocukların salgın sürecinde okula tam olarak gidememelerini göstermektedir. Ayrıca Türkçeyi öğrenememe sebepleri arasında bir gün memleketlerine dönme umudunun olması da gösterilebilir. İfadelerde bu umudu yansıtan söylemlere rastlanılmıştır. Verilerin satır aralıkları okunduğunda ise aile büyüklerinin çocuklarıyla birlikte Türkçeyi yeterli seviyede öğrendiklerinde evde ve sosyal hayatlarında iletişim dili olarak Türkçeyi daha fazla tercih edecekleri düşünülmektedir.

Dil, kültürün taşıyıcısı ve kültürel etkileşimin anahtarıdır. Çalışmada, çocukları Türkçe öğrenen ailelerin de zamanla kültürel etkileşime dâhil oldukları tespit edilmiştir. Mülteci ailelerin; çocuklarının Türkçe öğrenmesi ile beraber Türk aile ilişki tu-

tumlarını, yemeklerini, sosyal hayat düzenlerini hayatlarına kattıkları görülmektedir. *“Bir milletin tarihten başlayarak bugüne kadar gelen yaşam biçimlerinin damıtılmış özü olan kültür, sözlü ve yazılı dil ile bugünlere ulaşmış; yine dil aracılığı ile gelecek nesillere ulaşacaktır”* (Göçer, 2012, s. 51). Türkiye’ye yeni bir kitle olarak giren bu çocuklar ve aileleri işte bu damıtılmış özü Türkçe ile kazanabileceklerini ifade etmişlerdir. Nimer (2019), Suriyeli mültecilerin Türkçe eğitimi deneyimlerini gözlemlediği çalışmasında mültecilerin Türk kültürünü öğrenmek için Türkçeyi öğrendikleri sonucunu ortaya koymuştur. Bu kültürel değişimin yanında bazı ailelerin Türk kültürünü kazanmaya karşı direnç gösterdikleri görülse de dilin zaman içerisinde getireceği değişime ve etkileşime karşı koyamayacakları düşünülmektedir. Çünkü dil yeni edimler sağlayacak güçlü bir değişim vasıtasıdır. Çalışmada elde edilen bir diğer sonuç ise bu değişimin tek yönlü olmadığı Türklerin de mülteci ailelerden kültürel özellikler kazandığı yönündedir.

Öz olarak mülteci çocukların Türkçe öğrenmeleri aileleri için umut niteliği taşımaktadır. Hayata güvenle bakabilmek, iş sahibi olabilmek, okuyabilmek ve rahat bir yaşam sürmek için Türkçeye ihtiyaçları olduklarını hissettikleri gözlemlenmiştir. Zaruri sebeplerle Türkiye’de hayatlarını devam ettiren bu ailelerin şu anki belirsizlik sebebiyle ömürlerini burada geçirecek gibi Türkçeyi öğrenerek toplumdaki uyum süreçlerini hızlandırmaya çalıştıkları görülmektedir.

Öneriler

Mülteci ailelerin çocukları için meslek kaygısı içinde olduğu görülmektedir. Ailelerin bu kaygılarını azaltmak adına Türkiye’deki iş imkânları ile meslekler hakkında bilgilendirme sağlayacak rehberlik hizmetleri sunulmalıdır.

Ailelerin Arapça unutmaya kaygısı içine girmemesi için gönüllü ailelerin Arapça kurslarına katılımları sağlanmalıdır.

Mülteci aileler ve çocukların Türk kültür, gelenek ve göreneğini tanıttak oryan-tasyon eğitime katılmaları sağlanmalıdır.

Mülteci çocuklar okulda formal olarak Türkçeyi öğrenmekte ancak aileler bu imkândan yararlanamamaktadır. Bu sebeple çocuklar ve aileleri arasında Türkçe öğrenme düzeyleri açısından fark artmaktadır. Bu farkın kapanması adına ebeveynler bilinçlendirilmeli ve hâlihazırda açık olan kurslara katılmaları teşvik edilmelidir.

Çocukların okulda öğrendiği akademik Türkçe ile ailenin sosyal hayatta öğrendiği Türkçe arasında fark bulunmaktadır. Aileler bu sebeple çocuklarına ders noktasında yardımcı olamamaktadır. Ailelerin çocukların eğitimine destek olabilmesi için gönüllü ailelere bu konuda da Türkçe desteği sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Akcadağ Çelik, İ. (2019). Sınıf öğretmenleri gözünden Suriyeli mülteci çocuklar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 662-680. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3615>
- Akkaya, A. (2013). Suriyeli mültecilerin Türkçe algıları. *EKEV Akademi Dergisi*, 17(56), 179-190.
- Akşit, G., Bozok, M., ve Bozok, N. (2015). Zorunlu göç, sorunlu karşılaşmalar: Hisar köyü, Nevşehir'deki Suriyeli göçmenler örneği. *Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1+2, 92-116.
- Aktan, L., ve Bilen, E. Ş. (2020). Eğitimin milliyeti: Mülteci öğrenciler ve Türkiyeli öğrencilerin kademelere göre değişen öğrencilik deneyimleri. *Çocuk ve Medeniyet*, 5(9), 159-180.
- Bakioğlu, A., Artar, F., ve İzmir, H. (2018). Ankara'daki Suriyelilerin mültecilik deneyimleri. *Sosyoloji Derneği Yayını*.
- Biçer, N., ve Alan, Y. (2018). İki dillilik bağlamında Suriyeliler üzerinde Türkçenin etkisi. *Yeni Türkiye, Yeni Türk Dili Özel Sayısı-II*, 100, 346-352.
- Biçer, N. ve Özaltun, H. (2020). Mülteci ortaokul öğrencilerinin Türkçe dil becerilerine ve okula uyum süreçlerine ilişkin Suriyeli ve Türk öğrencilerin görüşleri. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(23), 348-364.
- Biner, Ö., ve Soykan, C. (2016, Nisan). Suriyeli mültecilerin perspektifinden Türkiye'de yaşam [AB Türkiye Delegasyonu Sivil Düşün Programının desteği ile yürütülen Çeşitlilik ve Stratejik Davalama Ağı Projesi kapsamında hazırlanan rapor]. İstanbul: Mülteci-Der ve Sivil Düşün Yayını. <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/10/SURIELI-MULTECILERIN-PERSPEKTIFINDEN-TURKIYE-DE-YASAM.pdf>
- Boylu, E. ve Işık, P.(2019). Suriyeli mülteci çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretenlerin yaşadıkları durumlara ilişkin görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 895-936.
- Büyükkizik, K. K. ve Çangal, Ö. (2016). Suriyeli misafir öğrencilere Türkçe öğretimi projesi üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1414-1430.
- Braun, V. ve Clarke, V. (2019). Psikolojide tematik analizin kullanımı. (Çev., S. N. Şad, N. Özer ve A. Atli). *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 873-898. <https://doi.org/10.14689/issn.2148.2624.1.7c.2s.17m>
- Cınt Karaağaç, F. ve Güvenç, H. (2019). Resmi ilkokullara devam eden Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 530-568. <https://doi.org/10.26466/opus.530733>
- Creswell, J. W. (2020). Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni (5. bs). (Çev. Edt., M. Bütün ve S. B. Demir). Siyasal Kitabevi.
- Çelik, Ç., ve İcduygu, A. (2019). Schools and refugee children: The case of Syrians in Turkey. *International Migration*, 57(2), 253-267.

Mülteci Çocukların Türkçe Öğrenme Durumları Üzerine Ailelerinin Görüşleri

- Dinler, C. ve Hacıfazlıoğlu, Ö. (2020). Mülteci çocukların ilköğretime uyum süreçleri: Tekirdağ ilinin bir okulundaki öğretmenlerin ve yöneticilerin deneyimleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6) , 1717-1728. <https://doi.org/10.18506/ane-mon.671367>
- Doğan, B. ve Ateş, A. (2018). MEB'e bağlı okullarda öğrenim gören Suriyeli öğrencilere yönelik verilen Türkçe dersinin öğretmenler tarafından değerlendirilmesi (Malatya örneği). *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 1(1), 105-124.
- Dogutas, A. (2016). Tackling with refugee children's problems in Turkish schools. *Journal of Educational Training Studies*, 4(8), 1-8. <https://doi.org/10.11114/jets.v4i8.1524>
- Duğan, Ö. ve Gürbüz, S. (2018). Suriyeli sığınmacıların sosyal entegrasyonuna yönelik bir araştırma. *Turkish Studies*, 13(26), 529-546.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
- Entzinger, H., ve Biezeveld, R. (2003). Benchmarking in immigration integration. *European Research Centre on Migration and Ethnic Relations*, Erasmus University of Rotterdam.
- Eren, V., ve Çakran, Ş. (2017). Mülteci politikası: Avrupa birliği ve Türkiye karşılaştırması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(39), 1-30.
- Göçer, A. (2012). Dil kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 50-57.
- Gözübüyük Tamer, M. (2020). Mülteci ve sığınmacı yetişkinlere sunulan Türkçe dil öğretiminin halk eğitim merkezi öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi (Trabzon Örneği). *Karadeniz Araştırmaları*, XVII(65), 97-115.
- Güven, S. ve İşleyen, H. (2018). Sınıf yönetiminde iletişim, iletişim engelleri ve Suriyeli öğrenciler. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(23), 1293-1308.
- Hamilton, R. ve Moore, D. (2003). Mülteci çocuklara yönelik eğitim müdahaleleri: Teorik bakış açıları ve en iyi uygulama örnekleri. (Çev. ed., B. Olur ve G. Ocak). Pegem Akademi.
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği. *Göç Dergisi*, 3(1), 29-63.
- Kardeş, S. ve Akman, B. (2018). Suriyeli mültecilerin eğitimine yönelik öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 17(3), 1224-1237. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2018.466333>
- Kim, HY (2011). Ebeveynlerin Algıları, Kararları ve Etkileri: Koreli Göçmen Ebeveynler Dil Öğrenimine ve Çocuklarının Kimliklerine Bakıyor. *Çok Kültürlü Eğitim*, 18(2), 16-19.
- Kiremit, R.F., Akpınar, Ü. ve Tüfekci Akcan, A. (2018). Suriyeli öğrencilerin okula uyumları hakkında öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(6), 2139-2149. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.428598>
- Mcbrien, J. L. (2011). The importance of context: Vietnamese, Somali, and Iranian refugee mothers discuss their resettled lives and involvement in their children's schools. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 41(1), 75-90.

- McConnell, A. (2016, Mart). *Mülteci ve göçmen: Sözcük seçimleri önemlidir*. Nicosia: UNHCR Representation in Cyprus. https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_TR.pdf
- Melanlıoğlu, D. (2014). Türkçe öğrenen yabancıların öğrenme süreçlerine yönelik algıları. *Barın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 368-389. <https://doi.org/10.14686/BUE-FAD.201428189>.
- Mercan Uzun, E., ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*. 1(1), 72-83.
- Mirici, I. H., Galleano, R., & Torres, K. (2013). Immigrant parent vs. immigrant children: Attitudes toward language learning in the US. *Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)*, 7(2), 137-146.
- Montgomery, E. (1998). Refugee children from the Middle East. *Scandinavian Journal of Social Medicine*, 54, 1-152.
- Moralı, G. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1426-1449. <https://doi.org/10.26466/opus.443945>
- Nimer, M. (2019, Kasım). Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin Türkçe dil eğitimi deneyimleri ve kurumsal yapılar. *İstanbul Politikalar Merkezi Sabancı Üniversitesi Stiftung Mecrator Girişimi*.
- Norton, B. (2013). *Identity and language learning: Extending the conversation*. Bristol, England: Multilingual Matters.
- Oppedal, B., Özer, S., ve Şirin, S. R. (2017). Travmatik olaylar, sosyal destek ve depresyon: Türkiye kamplarındaki Suriyeli mülteci çocuklar. *Vulnerable Children and Youth Studies*. doi:10.1080/17450128.2017.1372653
- Özdemir, A., ve Budak, F. (2017). Göçün çocuk ruh sağlığı üzerine etkileri. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 212-223.
- Özer, S., Oppedal, B., Şirin, S. R., ve Ergün, G. (2017). Savaşla karşı karşıya kalan çocuklar: Savaş ve barış anlayışları. *Vulnerable Children and Youth Studies*, 2018 Vol. 13, No. 1, 60-71 <https://doi.org/10.1080/17450128.2017.1372652>
- Özger, B. Y., ve Akansel, A. (2019). Okul öncesi sınıftaki Suriyeli çocuklar ve aileleri üzerine bir etnografik durum çalışması: Bu sınıfta biz de varız!. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 942-966. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-624.1.7c.3s.3m>
- Özkan, R. (2019). Göç olgusu ve toplumsal yapıya etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XLVII (2019/2), 127-145.
- Pilanci, H., Çalışır Zenci, S., Saltık, O. Ve Yaşar, S. (2020). HEM'lerde Suriyeliler'e Türkçe öğreten öğretmenler üzerine bir araştırma. *Journal of Language Education and Research*, 6(1), 127-144.

Mülteci Çocukların Türkçe Öğrenme Durumları Üzerine Ailelerinin Görüşleri

- Sarıer, Y. (2020). Türkiye’de mülteci öğrencilerin eğitimi üzerine bir meta-sentez çalışması: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(1) , 80-111.
- Sirin, S., R., ve Aber, J., L. (2018). Increasing understanding for Syrian refugee children with empirical evidence. *Vulnerable Children and Youth Studies*.13 (1), 1-6.
- Symons, C.,ve Ponzio, C. (2019). Schools cannot do it alone: A community-based approach to refugee youth’s language development. *Journal of Research in Childhood Education*,33(1), 98-118.
- Şarkısı, K. (2019). Göçmen ebeveynlerin iki dillilik konusundaki ideolojik konumları. *Teoriden Uygulamaya*, 58(3), 254-262.
- Şeker, B. D., ve Aslan, Z. (2015). Eğitim sürecinde mülteci çocuklar: sosyal psikolojik bir değerlendirme. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 8(1), 86-105.
- Temiz, D. N. (2020). Göçmen ve mülteci öğrencilere Türkçe öğretiminde okulda yapılan oryantasyon çalışmalarının rolü. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 2(II), 45-59.
- Ünal, K., Taşkaya, S. M., ve Ersoy, G. (2018). Suriyeli göçmenlerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 134-149. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.472814>
- Worthy, J., ve Rodríguez-Galindo, A. (2006). “Mi hija vale dos personas”: Latino immigrant parents’ perspectives about their children’s bilingualism. *Bilingual Research Journal*, 30(2), 579-601. <https://doi.org/10.1080/15235882.2006.10162891>
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11. bs.). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K. (2010). Nitel araştırmada niteliği artırma. *İlköğretim Online*, 9(1), 79-92.
- Yıldız, Ü., ve Sertoğlu, G. (2019). Türkiye’de yaşayan yerleşik yabancıların yabancı dil olarak Türkçeye ilişkin görüşleri. *Turkish Studies - Educational Sciences*, 14(4), 1995-2011. DOI:<http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.23294>
- <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>